

leme átokként nehezedik az emberre. Csak azt érti meg, amit meg tud fogni, ki tud számítani, ami nem dolog, ami nem kiszámítható, azt nem érti már meg. Így rendezte el a sátán a dolog második részét; annál ravaszabban, minél kevésbbé értjük.

Igy jutottunk oda, hogy a mi népünk nagy többsége olyan keveset kérdez Isten után. Még vasárnap sem. Valami tisztesség megilleti az ilyen embereket. Észrevették, hogy az olyan vallás, amelyik csak vasárnapra való, nem valóság. A valóság a munkanap. Ha van Isten valóban, akkor legyen jelentősége hétköznapon. Elutasítják a vasárnapi vallást és ezzel minden vallást. Így történt meg most az, hogy az ember csak kenyérral él. Akár vajas az a kenyér, akár száraz, akár milliomos az ember, akár munkás, legyen egyébként bármilyen nagy a különbség, ebben a vonatkozásban mindegy: az az ember, aki csak kenyérral él, összetört szegény ember, életének nincsen értelme többé.

Amiképpen Isten az életnek értelmet ad, a sátán éppen ellenkezőleg: elveszi az élet értelmét. Ha a citromot kisajtoljuk, nem marad vissza egyéb az üres és használhatatlan héjnál; éppenúgy tesz a sátán: kisajtolja az életből a nedvet, az értelmet, az isteni jóságot és nem marad vissza egyéb a szárnalmas emberi külsőnél. *Ha az ember csak kenyérral él, megszűnik ember lenni.*

Természetesen alig akad valaki, aki elismerné magáról, hogy ő csak kenyérral él. Megvannak a társadalmi szükségletei, van családja, szeret, sportol és érdeklődik a művészet iránt, elmegy a színházba, koncertre, röviden és egyszerűen: kultúr-ember. Vajjon van-e semleges terület Isten és a sátán között, az élet értelmetlensége és az Istenben való élet között? Nincs! Ilyen nincsen. Vagy Istené az ember, vagy a sátáné. Vagy az örökkévalóságé, vagy a múlandóságé. Megpróbálhatják az élet értelmetlenségébe értelmet belopni a művészet és tudomány, a kultúra és szeretet és mindenféle szép dolog által, mindez nem használ semmit. Minden egy dologtól függ. Művészet, tudomány, kultúra nem segítenek az élet értelmetlensége fölé, ha az élet nem az Istené. Vagy Isten — vagy az értelmetlenség. E között nincs semleges terület. Ez a vagy-vagy éles, mint a kés. Ha az ember életéből a nedv kisajtolódik, akkor az csak üres héj, dacára minden művészetnek és szere-

tetnek és ugynevezett szellemi életnek. Vagy csak kenyérral él az ember csupán, azaz földiekből. és azzal együtt tönkre megy, vagy nemcsak kenyérral él, hanem abból az ígéből, mely Isten szájából származik.

A biblia nem tagadja, hogy az ember kenyérral él. Isten nem csupán léleknek teremtette az embert; lelkét a testbe teremtette. De ami az embert minden más teremtménytől megkülönbözteti, éppen a lelke az. Isten teremthetett volna ember nélkül is világot. De Ő másképpen akarta. S hogy nemcsak dolgokat, növényeket és állatokat teremtett, hanem ezek közé az embert, ez azt jelenti, hogy azokon kívül, amik csak kenyérből élnek, csak földiekből táplálkoznak és ezért a földiekkel elmúlnak, teremtett olyan lényt, aki nem élhet csak kenyérből, hanem Isten ígéből kell élnie, ha ember akar maradni. Ha valakinek nem veszt elég meszet fel testébe, csontgyengeséget kap és végül nem képes állani és járni; éppen úgy az az ember, aki nem él Isten ígéből, lelkileg széthull és közeledik az állatiasság felé. Sokkal könnyebb és egyszerűbb a csontgyengeséget felismerni és orvosilag megakadályozni, mint a lelki széthullást észrevenni, megtalálni; ezért van az, hogy az az emberiség, amelyik az üzleti-gazdasági és technikai dolgok miatt nem tudja, hogy mi a lélek, a lelki gyengeséget nem fogja fel betegségnak. De akár ismeri az ember a lelki betegséget, akár nem, benne szenved abban.

Még azoknak is, akik Istenben és lélekben nem hisznek, van lelkük és az valamiképpen Isten ígéből él; különben nem volnának emberek. Ha nem hisznek is a lélekben, van lelkük, amely Isten ígéje után éheznek. Az ember elmondhatja, hogy nem hisz semmiben, sem Istenben, sem lélekben, de nem tagadhatja le lelkének éhségét. Minden ember lelke éhezik Isten után. Még akkor is éhezik Isten után, ha az ember gúnyolódik Istennel, káromolja őt és hallani sem akar róla. Nézzétek, ez ellen a sátán sem tehetett semmit; a lélek éhségét Isten után nem tagadhatja le ő sem.

Isten után különösen a mai ember éhezik, aki csak kenyérből, azaz földiekből akar élni. Tehát a mai állapotban senkinek sincs jól úgy, ahogy van. Mindenki észreveszi, hogy ennek nem így kellene lennie. Mindenki kiábrándult az életből és csendes kétségbeesést hordoz szívében. Senki sem elégedhetik meg csupán kenyérral, még ha milliomos és mindent meg-